

STRATEGIA DE MEDIU A JUDEȚULUI CLUJ PENTRU PERIOADA 2014-2020

József Attila DARABOS

Ungaria-Slovacia-România-Ucraina ENPI

Abstract: Key elements of the development strategy in the environment sector of Cluj county. This paper presents the key elements of the environmental strategy of Cluj county for the 2014-2020 timeframe. The county as the whole country is experiencing the first planning period with the European Structural Instruments 2007-2013. But works of preparation has been already started for the following seven years (2014-2020). The strategy contains the description of the present situation, a SWOT analysis and the new priorities and measures proposed. The crucial issues were chosen to be presented in order to have an overview about the topic in line with the ongoing European and national strategic papers.

Key words: strategy, environment, structural instruments, Cluj county, priorities, measures, water and waste management, air quality, green energy, nature protection.

Introducere

Tematica mediului este pusă, din motive multiple, din ce în ce mai mult în centrul atenției atât la nivel mondial cât și european sau național. Încercând să pătrundem în cauzalitatea acestui fenomen, am putea să dezbaterem foarte multe fenomene care se înrădăcinează adânc în contextul economic, social și chiar existențial. Cu toată euforia dezvoltării tehnologiei suntem nevoiți să acceptăm conexiunile foarte puternice și esențiale ce ne leagă de ceea ce numim noi de multe ori în mod simplist „mediu”.

Ne aflăm într-o profundă criză economică, care se pare că ne atacă în valuri, criză socială, criză demografică dar nu putem uita nici de criza creată de schimbările climatice, de criza energetică. Privind perioada pentru care dorim a avea o viziune strategică cu orizontul până în 2020, ne dăm seama că ne aflăm la răspântie de drumuri. O perioadă de planificare (2007-2013) care se apropie de sfârșit, cu plăți până la sfârșitul anului 2015 și o perioadă nouă care începe să se contureze (2014-2020) [1]. Europa, după eșecurile Strategiei de la Lisabona, încearcă să recreioneze viitorul în strategia „Europa 2020” unde problematica mediului apare tranșant. În 2012 trebuie să se nască un nou program de acțiune pentru mediu – vechiul program „Viitorul nostru - alegerea noastră” se pare că în mod asemănător ne lasă cu neîndepliniri. Analiștii susțin că e nevoie de obiective mai clare, mai palpabile și de măsuri concrete pentru a le atinge.

În ceea ce privește județul Cluj, aici se află în derulare proiecte importante în domeniul infrastructurii de apă/apă uzată, managementul deșeurilor, energetic și privind rețeaua de arii protejate și protecția împotriva riscurilor de mediu.

Având astfel în vedere contextul actual, un obiectiv general pentru strategia de mediu a județului Cluj, cu orizontul până în 2020, trebuie să cuprindă cele două aspecte importante menționate mai sus, pe de o parte continuarea îmbunătățirii standardelor de viață și de mediu, pe de altă parte adaptarea viziunii noi în ceea ce privește relația dintre mediu și creșterea economică, creșterea competitivității și crearea unor noi locuri de muncă, de exemplu prin utilizarea tehnologiilor verzi.

Precum a arătat și o anchetă în rândul populației, ca și punct forte al județului putem scoate în evidență „existența unui puternic centru universitar”. Această componentă importantă ar putea contribui atât la preluarea și dezvoltarea tehnologiilor verzi, cât și să utilizeze acestea prin forța de muncă bine pregătită. Proiectul în derulare în domeniul managementului integrat al deșeurilor va putea oferi infrastructura de bază în acest domeniu, dar rămân încă multe de făcut mai ales în ceea ce privește colectarea selectivă, refolosirea și reutilizarea deșeurilor, mai ales dacă luăm în considerare și disponibilitatea a 90% din populație de a participa în acest proces conform datelor oferite de raportul de cercetare.

Starea mediului - probleme cheie

În județul Cluj **degradarea solurilor** este mai ales o consecință a producerii și depozitării reziduurilor rezultate din activități industriale sau menajere sau a folosirii substanțelor chimice în practica agricolă; însă, conform datele furnizate de Agenția pentru Protecția Mediului [2], nu există în perimetrul județului, afectări ale stării solului pe arealele semnificative. Un risc major este reprezentat de un sit amplasat în orașul Turda, contaminat cu aproximativ 15.000 tone de hexaclor Ciclohexan care, în momentul de față, este obiectul unei proiect finanțat de POS Mediu (11,5 MEuro).

Activitățile antropice sunt sursa principală de **poluare a aerului**, care pot fi grupate în 3 categorii: activitățile industriale, traficul auto și activitățile urbane. Mai în detaliu, activitatea industrială cea mai poluantă este concentrată în 4 areale, amplasate în municipiile Cluj-Napoca, Dej, Turda și Câmpia Turzii. Dinamica emisiilor de gaze cu efect acidifiant, care erau foarte scăzute în anii 2000-2003, a înregistrat un trend crescător în anii 2004-2006, apoi ușor descrescător în ultimii ani. Emisiile de dioxid de sulf (SO_2), foarte ridicate până în 2006 au scăzut substanțial în anii următori (-96,9%). Similară a fost dinamica emisiilor oxizilor de azot (NO_x) care au ajuns la un maxim de 3.137 tone în 2006, înregistrând un -21,5% în 2006-2010. Amoniacul (NH_3), rezultat în cea mai mare parte din activități agricole, prezintă un trend variabil: vârful emisiilor a fost în 2009 (6.597 tone), cantitatea fiind în scădere ușoară în 2010 (-15,7 față de 2009, și +9% față de 2006). Cu toate acestea, precipitațiile atmosferice, monitorizate în județ în 16 puncte de prelevare, au înregistrat un grad de aciditate optim. Activitățile industriale reprezintă responsabilul principal al emisiilor de metale grele în atmosferă. Inventarul de emisii pentru 2010 a detectat 265 tone de metale grele, din care 2,75% mercur, 2,03% cadmiu, 14,05% cupru, 10,66% nichel, 0,62% arsenic și 64,95% zinc. Cantitatea emisă de plumb, 30,7 kg în 2010, a scăzut cu 75,7% față de anul precedent.

Monitorizarea calității **apelor** subterane a evidențiat depășiri la indicatorii NO_2 în mai multe zone ale județului. Depășirea indicatorilor CCOMn (privind regimul de oxigen) și de concentrare bacteriologică s-a înregistrat, însă doar temporar, în corespondență cu fenomenele de inundație. Calitatea apelor este variabilă: apele din bazinul Someșului precum și al Crișurilor se încadrează în cea mai mare parte în categoriile de calitate I și II, pe când bazinul râului Arieș se încadrează în categoria „degradat”.

Gestionarea deșeurilor menajere se face centralizat, dar fără să fie disponibile rampe de gunoi ecologice autorizate; 6 regii de salubritate deserveșc aproximativ 70% din populație. În prezent gunoaiile sunt depozitate în 6 rampe de deșeurii menajere urbane, care urmează să fie închise treptat, pe când 80 de gropi de gunoi din mediul rural au fost închise (79 și ecologizate) în 2009. Pentru viitor, reorganizarea sistemului județean de gestionare a deșeurilor prevede crearea unui centru de Management Integrat la Cluj-Napoca, precum și 3 stații de transfer (Gherla, Huedin și Mihai Viteazu): proiectul va fi finanțat prin POS Mediu. Mai mult, în vederea modernizării și îmbunătățirii infrastructurilor în domeniul deșeurilor se află în derulare un număr de 10 proiecte, beneficiarii fiind consiliile locale din diferite localități.

Arile protejate ale județului Cluj acoperă 1% din teritoriu, atestându-se mult sub media pe țară: varietatea florei și faunei, destul de bogată, este amenințată de procesul de despădurire care a determinat restrângerea arealului forestier.

Localitățile județului se caracterizează prin grade diferite de vulnerabilitate la riscurile de mediu: reiese clar că, pe când riscul în zonele montane este mic și foarte mic, în Câmpia Transilvaniei, Dealurile Clujului și Dejului riscul crește spre mediu (36 de comune, două municipii), mare (14 comune, două municipii) și foarte mare (o comună).

Strategia de mediu 2014-2020

Obiectiv general

Având în vedere contextul socio-economic actual, obiectivul general al strategiei de dezvoltare al județului Cluj constă în ridicarea nivelului de trai al populației și a standardelor de

mediu printr-o creștere durabilă – promovarea unei economii mai eficiente, mai ecologice și mai competitive din punctul de vedere al utilizării resurselor și a politicii energetice.

În continuare trebuie luate în considerare disparitățile din cadrul Uniunii Europene extinse și a eforturilor pe termen lung pe care România va trebui să le facă pentru a reduce aceste disparități. În vederea îndeplinirii obiectivului global, strategia generală este elaborată astfel încât următoarele obiective specifice să contribuie în mod direct la realizarea acestuia.

Obiectiv specific 1

Îmbunătățirea accesului la utilitățile publice în județ (apă/apă uzată, deșeuri) și construirea unei economii competitive, durabile și eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor.

Justificare: în acest sens, cea mai importantă parte din strategie prevede sprijin pentru îmbunătățirea sistemelor integrate de apă și management al deșeurilor, printr-o abordare la nivel județean sau chiar interjudețean.

Măsura 1.1. Îmbunătățirea și extinderea serviciilor de apă/apă uzată.

Scop: Extinderea rețelei de apă potabilă și de canalizare pe teritoriul județului.

Descriere: Această axă prioritară abordează unul dintre principalele puncte slabe identificate în analiza SWOT, care reflectă accesul redus al comunităților la infrastructura de apă și apă uzată, calitatea necorespunzătoare a apei potabile și lipsa facilităților de canalizare și epurare a apelor uzate în anumite zone (mai ales rurale). În județul Cluj în domeniul managementului apei există cel mai mare operator regional, care și-a extins activitatea și pe teritoriul județului Sălaj. Avem coloana vertebrală bine dezvoltată a acestor servicii, care prin extindere mai ales în zona rurală ar putea deservi la standarde înalte de calitate serviciile de apă/apă uzată.

Măsura 1.2. Dezvoltarea sistemelor durabile de management al deșeurilor.

Scop: Dezvoltarea sistemului de colectare selectivă, facilitarea reutilizării și refolosirii deșeurilor, în mod special în scopuri energetice și ca materie primă.

Descriere: O parte importantă va însemna și dezvoltarea sistemelor durabile de management al deșeurilor prin îmbunătățirea managementului deșeurilor și reducerea numărului de zone poluate istoric. Cu toate că infrastructura de bază în acest sens este deja în curs de realizare prin Instrumente Structurale mai rămân multe de făcut în ceea ce privește colectarea selectivă a deșeurilor, refolosirea și reutilizarea. Deja aici putem face referire și la problematica emisiilor de gaze cu efect de seră și la utilizarea energetică.

Obiectiv specific 2

Combaterea schimbărilor climatice și consolidarea capacității de rezistență a economiei în fața riscurilor climatice, precum și capacitatea de prevenire a dezastrelor și de reacție la acestea.

Justificare: pentru a ne atinge obiectivele în materie de schimbări climatice, este necesar să reducem emisiile de dioxid de carbon mult mai rapid în decada care urmează decât în decada precedentă și să exploatăm pe deplin potențialul noilor tehnologii, precum posibilitățile de captare și stocare a dioxidului de carbon. O utilizare mai eficientă a resurselor ar contribui în mod semnificativ la reducerea emisiilor, la realizarea de economii și ar stimula creșterea economică. Sunt vizate toate sectoarele economiei, nu numai cele care generează un nivel ridicat de emisii.

Măsura 2.1. Dezvoltarea sistemelor de transport urban ecologic.

Scop: Reducerea emisiilor gazelor cu efect de seră prin utilizarea mijloacelor verzi de transport. Sprijinirea utilizării mijloacelor de transport în comun și a vehiculelor cu emisie redusă. Sprijinirea deplasării pe bicicletă: extinderea pistelor de bicicletă. Sprijinirea utilizării tehnologiilor verzi.

Descriere: În județ există mai multe persoane cu funcții de conducere din instituțiile participante instruite în domeniile politici publice, planificare strategică, planificare bugetară, evaluare management de proiect, tehnică legislativă și management strategic în ceea ce privește pregătirea unor proiecte de încurajare a transportului urban ecologic.

Măsura 2.2. Managementul riscurilor naturale.

Scop: Evaluarea și cartografierea la nivel de județ a zonelor de risc natural: cutremure, inundații, alunecări de teren. Existența unor planuri de management al riscurilor și luarea unor măsuri concrete de prevenție.

Descriere: Prevenirea riscului, un element-cheie din Liniile Strategice Directoare ale Comunității și regulamentelor UE, a devenit momentan mai necesară decât înainte din cauza creșterii în intensitate a dezastrelor naturale. Prin urmare, este nevoie de o abordare proactivă în vederea protejării locuințelor, bunurilor, resurselor naturale, precum și activităților economice în zonele cu un potențial de risc ridicat.

Măsura 2.3. Creșterea capacității de intervenție în cazul dezastrelor.

Scop: Pregătirea în ceea ce privește atât resursele umane cât și cele materiale. Vehicule de intervenție, echipamente speciale.

Descriere: În ultimii ani s-a observat o creștere a numărului și gravității dezastrelor naturale, care duc la pierderea de vieți omenești, distrugerea infrastructurii economice și sociale, precum și de degradare a ecosistemelor. Oamenii de știință prevăd o creștere a numărului acestor catastrofe naturale, ca urmare a schimbărilor climatice. Este nevoie de pregătire profesională în domeniu și de echipamente adecvate pentru a reduce cât mai mult timpul necesar intervenției și eficiența lor.

Obiectiv specific 3

Energie curată și eficientă

Justificare: dacă ne vom atinge obiectivele în materie de energie, aceasta va contribui la scăderea importurilor de petrol și gaze în mod semnificativ până în 2020. Aceasta nu reprezintă doar o economie din punct de vedere financiar, ci este esențială pentru securitatea noastră energetică. Dacă înregistrăm progrese suplimentare în ceea ce privește integrarea pieței europene a energiei, ar putea crește chiar și PIB-ul. Simplul fapt de a atinge obiectivul național ca 24% din energia folosită să provină din surse regenerabile ar putea permite crearea multor noi locuri de muncă în județ. Dacă la aceasta se adaugă obiectivul de 20% privind eficiența energetică, intră în joc și mai multe posibilități. Pentru a acționa în acest domeniu, este necesară punerea în aplicare a angajamentelor noastre referitoare la reducerea emisiilor într-un mod care să maximizeze beneficiile și să minimizeze costurile, inclusiv prin difuzarea soluțiilor inovatoare în plan tehnologic. Punctul forte al județului adică „existența unui puternic centru universitar” ar putea contribui în mod efectiv la realizarea acestor obiective. În plus, ar trebui să vizăm decuplarea creșterii de consumul de energie și să devenim o economie mai eficientă din punctul de vedere al utilizării resurselor. Aceasta nu numai că va oferi un avantaj competitiv, dar va și reduce dependența acesteia de resursele de materii prime și de produse de bază provenite din exterior.

Măsura 3.1. Obținerea energiei electrice din surse regenerabile.

Scop: Înființarea sistemelor de obținere a energiei electrice din surse regenerabile: parc fotovoltaic, centrale solare, eoliene, energie din biogaz și altele.

Descriere: România s-a angajat să atingă obiectivul național de a utiliza 24% energii regenerabile. Pentru a atinge acest scop e nevoie de intervenții concrete: să utilizăm energia apei, soarelui, vântului, energia geotermală, biogazele ș.a.m.d.

Măsura 3.2. Reabilitarea termică a clădirilor.

Scop: Reducerea consumului de energie necesar încălzirii locuințelor.

Descriere: Programe există deja, însă trebuie continuate. Pierderile sunt enorme, necesarul este mare, trebuie găsite metodele de încurajare și motivare a proprietarilor.

Obiectiv specific 4

Protecția și îmbunătățirea biodiversității și a patrimoniului natural prin aplicarea strictă a legislației în vigoare, prin conservarea și refacerea ecosistemelor, prin integrarea biodiversității în obiectivele din domeniul agriculturii și silviculturii, prin combaterea speciilor alogene invazive, care amenință speciile indigene.

Justificare: mare parte a regnului animal și vegetal suferă sau este supus presiunilor, în special celor determinate de activitatea omului. De exemplu, un sfert din speciile de animale se confruntă cu riscul dispariției la nivel mondial. Diminuarea biodiversității reprezintă o pierdere enormă, afectând sistemele naturale de care depind economia și societatea. Alături de schimbările climatice, pierderea biodiversității reprezintă cea mai gravă amenințare la adresa mediului. Ar fi nevoie de măsuri care să permită disocierea creșterii economice de impactul negativ asupra mediului. Strategia la nivelul județean este important să se alătore eforturilor făcute la nivel european și național.

Măsura 4.1. Conservarea și refacerea ecosistemelor.

Scop: Inventarierea, conservarea și refacerea ecosistemelor. De luat măsuri pentru a opri procesul de distrugere a ecosistemelor. Refacerea ecosistemelor deja afectate de intervenții antropice.

Descriere: Accelerarea eforturilor noastre de conservare a naturii și reducerea presiunilor ecologice asupra biodiversității și ecosistemelor contribuie la combaterea efectelor schimbărilor climatice și oferă numeroase beneficii. Următorii ani s-ar putea dovedi decisivi. Acțiunea integrată privind declinul biodiversității și schimbările climatice va spori oportunitățile de dezvoltare durabilă, implicând oamenii și împărțind responsabilitatea unui viitor construit pe echitate, securitate, dezvoltare umană și bunăstare.

Măsura 4.2. Combaterea speciilor alogene invazive.

Scop: identificarea, inventarierea și stoparea extinderii speciilor alogene invazive.

Descriere: Creșterea exponențială a numărului speciilor ce pătrund sau sunt introduse de om în noi teritorii și accentuarea impactului negativ al unora dintre ele (devenite „invazive”, „dăunătoare”) au fost determinate de factori de natură antropogenă: intensificarea problemei globalizării, modificările climatice, vulnerabilitatea sistemelor ecologice datorită reducerii diversității lor în urma conversiei în ecosisteme antropizate, controlul chimic al speciilor considerate „dăunătoare”, alte activități umane care afectează diversitatea biologică.

Obiectiv specific 5

Întărirea capacității instituționale și de guvernare

Justificare: este un obiectiv specific cheie având ca scop dezvoltarea unei structuri de management eficiente pentru serviciile de mediu. Strategia se adresează cerințelor pentru o mai bună calitate și eficiență în sectorul public, aspect esențial pentru îmbrățișarea reformelor și pentru o bună guvernare în sectorul de mediu. Guvernanța este un element-cheie care integrează toate acțiunile în interesul unui management mai bun și mai eficient și pentru îmbunătățirea calității procesului de elaborare a politicilor publice în domeniul mediului. Aceasta va contribui nu numai la îmbunătățirea implementării politicii de coeziune a UE, ci, de asemenea, va spori performanța economică în ansamblu.

Măsura 5.1. Managementul mediului.

Scop: În multe domenii între politicile orizontale apare protecția mediului. E nevoie de pregătire în domeniu, de o colaborare efectivă. Întâlnirea, pregătirea comună a acestor oameni care se ocupă de domeniul amintit este o necesitate.

Descriere: Motivația realizării unui sistem complex, pentru managementul mediului și difuzare publică a informațiilor privind mediul, are un dublu suport:

- asistarea managerilor care iau decizii în domeniul mediului de către un sistem complex, pentru managementul mediului, care să permită luarea de decizii științific fundamentate, bazate pe principii derivate din ecologie;

- în plus, este nevoie de existența unui sistem de difuzare publică a informațiilor privind mediul către populație și a unui sistem de alarmare timpurie a autorităților, în cazul apariției unor calamități naturale.

Concluzii

În istoria economică a României și inclusiv a județului Cluj protecția mediului nu a reprezentat niciodată o prioritate absolută. Putem spune că din multe puncte de vedere reprezintă o

necesitate mai mult sau mai puțin recunoscută de factorii decizionali și/sau de populație.

Schimbările de după 1989 au favorizat rezolvarea problemelor de mediu, cu sau fără dezavantaje economice colaterale. Sau dacă ne gândim la prăbușirea industriei (mai ales industria grea poluatoare), îmbunătățirea calității aerului este un efect colateral plăcut. Industria oricum necesită o schimbare structurală. Această îmbunătățire a fost parțial contrabalansată de creșterea parcului auto, dar a mai venit și criza economico-financiară și a mai rezolvat parțial și problema aceasta. Un lucru însă nu putem nega. Procesul de aderare la Uniunea Europeană a avut un efect pozitiv în domeniul dezvoltării infrastructurii de mediu și nu numai.

S-au investit și se investesc sume serioase în acest domeniu, într-o perioadă când nu știu de unde altundeva am putea avea surse pentru investiții de asemenea anvergură. Bineînțeles se ivește și problema utilizării înțelepte a unor bani „primiți”. Dacă ar fi din surse proprii, poate ne-am gândi de multe ori mai bine cum să-i utilizăm și mai eficient, și până la urmă nu știu cine va face socoteala cât am dat și cât am primit. Dar în faza actuală, situația este că avem resurse financiare pentru a rezolva niște probleme de bază.

Trebuie să urmărim procesul și cu acel capital uman care ar putea să ne stea la dispoziție (dacă nu vor pleca și ei) calea este deschisă. Și de data aceasta nu pentru că așa cere UE, ci ar putea deveni un domeniu strategic. În această privință și nu numai ar putea ajuta mult niște programe operaționale și regionale foarte bine gândite pentru perioada 2014-2020.

Bibliografie

1. Programul Operațional Sectorial pentru infrastructura de mediu – 2007-2013
2. Starea factorilor de mediu – Județul Cluj – 2009, 2010 – APM Cluj

Date de contact

József Attila DARABOS: Ungaria-Slovacia-România-Ucraina ENPI, Program de Cooperare Transfrontalieră, Secretariatul Tehnic Comun, H-1016 Budapest, Gellérthegy str. 30-32, e-mail: darabos2004@yahoo.com